

Verskil in Skrifbeskouing en Skrifuitleg as 'n probleem in die Tussenkerklike Kommissie

JJ ENGELBRECHT

In Hervormde kring word soms beweer dat die NG-broeders ten gunste van kerkvereniging is omdat hulle dink dat so 'n verenigde kerk 'n groot NG Kerk sal wees; die Gereformeerde kampvegters vir kerkvereniging hoop weer dat daar 'n groot Gereformeerde kerverband tot stand sal kom. Vermoedelik is baie van ons Hervormers téén kerkvereniging, omdat ons bang is dat ons Hervormde oortuigings, maniere en maniertjies in die slag sal bly.

Omdat ons èn die verteenwoordigers van die susterskerke belydende Christene is en dit wil wees, gaan ons almal uit van die oortuiging dat ons onderskeie standpunte op die Skrif gefundeer is of minstens nie in stryd is met die Skrif nie. Hulle streef na kerkvereniging tussen die Afrikaanse susterkerke omdat hulle glo dat die bestaan van drie verskillende kerke met dieselfde geloofsbelydenis in één volk, dui op 'n sondige verskeurdheid van die liggaam van Christus. Ons daarenteen, is oor die algemeen oortuig dat daar geen dwingende skriftuurlike rede is waarom die drie kerke noodwendig organisatories een moet word nie.

As die moontlikheid van selftevredenheid, eiegeregtigheid, soetsappige skynvroomheid, magswellus, kerklike politiek en politieke bymotiewe vir 'n oomblik buite rekening gelaat kan word, is dit tog verontrustend dat die gespreksgenote by die Tussenkerklike Kommissie die Skrif in baie opsigte so verskillend kan interpreteer. Juis wanneer ons ons verskille uit die weg probeer ruim deur saam te luister na die Woord, loop ons paaie oor sekere sake uiteen. Dit blyk ten oorfloede op die byeenkomste van die TKK. (Natuurlik is daar *gelukkig ook geweldig baie kernsake waaroor ons dit roerend eens is, maar nou konsentreer ons op wat ons uitmekaar hou.*)

In die verband is dit sinvol om kortliks te wys op verskillende resultate waartoe die Gereformeerdes en die Hervormers gekom het nadat verskillende tekste geëksegetiseer en vir die hede geïnterpreteer is met die oog op die korrekte kerkbegrip. Daarna sal 'n paar

opmerkings oor (skynbaar?) prinsipiële verskille tussen die benaderings van twee groepe gemaak word.

Handelinge 9:31

Nadat berig is oor die bekeerde Saulus se besoek aan Jerusalem en sy vertrek daarna oor Sesarea na Tarsus, word in vers 31 gesê:

“In die hele Judea, Galilea en Samaria het die kerk (*hē ekklēsia*) ’n tyd van rus en vrede belewe. Dit het gevestig geraak en in gehoorsaamheid aan die Here gelewe. Die kerk is deur die Heilige Gees versterk en die ledetal het toegeneem” (1979-vertaling).

Wat hierdie teks betref, wys die Gereformeerde memorandum (Kerkgrip a: 136; Handelinge TKK II: 46–48, 50, 51–54) daarop dat die enkelvoud *ekklēsia* nie onbestrede in die teksoorlewering voorkom nie.

As dit onbestrede was, sou dit volgens daardie memorandum die enigste plek in die NT wees wat ingebring sou kon word teen die stelling dat die plaaslike kerke onder verpligting staan om met mekaar in kerkverband te tree sonder dat hiermee ’n nuwe kerkgrip ontstaan wat gemeentes omvat. Meer nog, so word betoog, gaan dit hier nie om ’n kerk in een landstreek of onder een volk teenoor ander sodanige kerke nie, omdat die een kerk nog nie verder uitgebrei was nie.

Hierteenoor word in Hervormde memoranda (Algemene Christelike Kerk en Kerk Plaaslik: 2–3; Handelinge TKK II: 121–124) betoog dat Handelinge 9:31 onteenseglik die begrip kerk gebruik vir ’n aantal gemeentes. Verder het Paulus meer as een gemeente in gedagte wanneer hy daarna verwys dat die *ekklēsia* (enkelvoud) deur hom vervolg is (vgl. 1 Kor 15:9; Gal 1:13; Fil 3:6). Algemene Christelike Kerk en kerk plaaslik: 2–3 en as hy in 1 Kor 12:28 praat van bediening (ampte) wat God aan die kerk (enkelvoud) gegee het, kon sy bedoeling met *ekklēsia* nie net die gemeente van Korinte gewees het nie, maar die kerk in die algemeen, dit wil sê in kollektiewe sin.

In Hand 9:31 word *ekklēsia* ongetwyfeld kollektief gebruik as aanduiding van reeds gestigte plaaslike gemeentes. Hierdie standpunt dat daar in die tyd waarna Hand 9:31 verwys, reeds ander plaaslike gemeentes/kerke (naas die een in Jerusalem) bestaan het,

word gesteun deur Hand 9:2 (Verhouding ekklēsia localis:3). *Hē hodos* (= "die rigting") refereer in die boek Handeling in 'n hele aantal gevalle (Hand 9:2; 19:9, 23; 22:4; 24:14, 22) na die Christelike "stroming". Daarom dui die mense van die rigting (*Tinas tes hodou ontas*) van 9:2 op 'n soortgelyke groep as waarna *ekklēsia* in 'n sekere sin in 9:31 verwys. Dit is moeilik om te aanvaar dat hierdie gelowiges in Damaskus (wat literêr voor die van Hand 9:31 vermeld word!) nie deel was van 'n plaaslike gemeente/kerk in Damaskus nie.

Van Gereformeerde kant (Handeling TKK: 62) is toe aangevoer dat die draagwydte van 'n teks soos Hand 9 (vers 2 of 31?-JE) eers vasgestel moet word. Dit is 'n omstrede teks en ons moet nie daar iets in lê nie – aldus 'n Gereformeerde woordvoerder.

Matteus 16:18 en 18:17

Van Gereformeerde kant (Handeling TKK: 46–47) word dit sterk gestel dat ten spyte van die kritiese bevraagtekening van die oorspronklikheid van die *ekklēsia*-uitsprake in Matteus, ons as Skrifgelowiges sekerlik nie anders kan as om Matt 16:18 hier as vertrekpunt te neem nie: "Jy is Petrus, en op hierdie petra sal Ek my *ekklēsia* bou". Hier, so sê die Gereformeerdes, as eerste geleentheid waar *ekklēsia* openbaringshistories vir die kerk gebruik word, word dit eksplisiet en duidelik gebruik vir die universele kerk bestaande uit alle gelowiges (nie uit alle 'gemeentes' nie). Jesus praat in een en dieselfde terminologie in Matt 16:18 van die universele kerk, alle uitverkorenes, as "mou *ekklēsia*" en kort *daarna* en *juis daarna* in Matt 18:17 word met "*hē ekklēsia*" verwys na die plaaslike gemeente.

Met hierdie benadering en hantering van die Skrif is in 'n Hervormde memorandum (Verhouding ekklēsia localis: 1–2) nie genoeg geneem nie: Baie Nuwe-Testamentici neem nie aan dat Matt 16:18 ipsissima verba Jesu is nie. Heelwat vakgeleerdes wat wel aanvaar dat dit 'n Jesuslogion is, beskou die woord *ekklēsia* in hierdie teks nie as verwysend na die latere "georganiseerde", "geïnstitueerde" gestalte van die Nuwe-Testamentiese kerk nie. Volgens laasgenoemde navorsers kan dit alleen betrekking hê op die groep volgelinge (dissipels) van Jesus tydens sy aardse lewe en werk. Volgens hierdie Hervormde memorandum is die egtheid al dan nie van Matt 16:18 só problematies dat daarvoor nie sonder meer soos in die Gere-

formeerde memorandum, met die kriterium "Skrifgelowigheid" beslis kan word nie.

Dieselfde kritiese probleem bestaan ook ten opsigte van Matt 18:17 en die Hervormers het ernstige bedenkinge teen die werkwyse in die Gereformeerde memorandum (bl 2) waarvolgens Matt 18:17 sonder meer temporeel later as Matt 16:18 beskou word. Hierdie werkwyse hou nie daarmee rekening dat hoewel Matt 18:17 in die evangelie op 16:18 volg, dit nie noodwendig beteken dat die gebeure van 18:17 histories ná die gebeure van 16:18 plaasgevind het nie. Dit is 'n bekende feit dat hoewel dit op die oppervlak so mag lyk, die evangelies nie primêr chronologies georden is nie.

Op grond van al bogenoemde redes is toe aanbeveel dat genoemde Matteustekste liefs, voortaan in die diskussie buite rekening gelaat moet word, omdat hulle op 'n ander saak fokus as die verhouding van die ekklesiā localis en die ekklesiā universalis (Sic!) wat onder bespreking was.

Ook oor die ekklesiologiese prediking van die kandelaars in *Op 1:12–2:7* (Verhouding ekklesiā localis: 3–4) en oor die kerkvoorstelling in *Gal 1:13; Ef 1:22 en Kol 1:18* (Kerkgrip b: 1–6) is lewendige debatte gevoer, sonder dat konsensus bereik is.

Hierbo is gepoog om aan die hand van die diskussie oor enkele Skrifgedeeltes iets te laat blyk van 'n verskil of verskille in die benadering en interpretasie van die Skrif en probleme wat dit in die gesprekke in die TTK veroorsaak. Hieroor moet nog die volgende opgemerk word:

Daar moet onderskei word tussen Bybelse berigte oor verskynsels en Bybelse prediking wat as normatief vir alle Christengelowiges van alle tye geld. In verband met die kerkgrip beteken dit onder andere dat vasgestel moet word wat fenomenologies uit die Nuwe Testament afgelei kan word oor die uiterlike en organisatoriese aspekte van die vroeë kerk.

Verder sal helderheid gekry moet word oor die vraag watter, indien enige van daardie aspekte as *Bybelse eis* vir die kerk van die twintigste eeu in die RSA verstaan moet word. Hiermee hang saam die vraag na die Wese van die kerk.

In die TTK is daar konsensus dat die Bybel vir ons die kanon, dit wil sê normatief vir geloof, leer en lewe van die kerk is (Agenda 10/8/83 Bylae 2:1–3). Myns insiens impliseer hierdie geloofsoortuiging egter nie dat die betekenis van elke Bybelteks gou en maklik duidelik is vir elkeen wat kinderlik gelowig die Bybel as kanon

aanvaar nie. Dit impliseer ook nie dat alles wat in die Bybel staan sonder meer bedoel is om voorskriftelik te wees vir alle Christene van alle tye nie. Hoe om te onderskei, is egter nie altyd 'n maklike saak nie. In die geleedere van die susterkerke sal daar byvoorbeeld seker geen twyfel bestaan dat die beroemde en vrome koning Dawid op 'n stadium in sy lewe owerspel en moord beplan het en daaraan skuldig was nie. Dit staan duidelik in die Bybel, maar dit beteken nie dat ons daarom dieselfde moet of selfs mag doen as koning Dawid nie!

'n Lastiger voorbeeld is egter die *opdrag* in Jakobus 5:14 dat 'n siek gemeentelid die ouderlinge van die gemeente moet laat kom en dat hulle vir hom moet bid en *hom met olie salf* onder aanroeping van die Naam van die Here. Wie van ons glo dat die salwing met olie 'n blywende opdrag by die Siekepastoraat in ons tyd is? Tog word die *doopbevel* van Matt 28:19 as *blywende opdrag* geïnterpreteer.

'n Ander voorbeeld: Ons Hervormers is baie gesteld daarop dat ons die nagmaal aan tafel en veral met behulp van die gemeenskaplike beker en nie in aparte kelkies nie, sal gebruik. Dit is hoe die Here Jesus dit ingestel het. Maar waarom *lê* ons nie aan die nagmaalstafel soos Jesus en sy dissipels volgens Oosterse eetgewoontes vermoedelik gedoen het nie? (Freeman 1972: 383–384).

Hierdie vrae is gestel om te illustreer dat nie sommer so maklik gesê kan word: "In die Nuwe-Testamentiese tyd of in Korinte was die vroeë kerk só georganiseer, dus móét die kerk van alle tye ook so georganiseer wees, anders is die kerk ongehoorsaam aan die Skrif nie!"

Die omgekeerde is natuurlik ook waar: Wie die Bybel as kanon vir sy geloofslewe aanvaar, kan nie sê: "Die Bybel het *niks* te sê oor die wese of organisasie van die kerk nie." Oor hierdie problematiek is nog lank nie klaar gestudeer nie!

In verband met die ondersoek na die Nuwe-Testamentiese kerkbegrip is van Hervormde kant onder andere betoog dat afgesien moet word van die logosentriese werkwyse wat tot dusver in die gesprek met die Gereformeerde kerke oor die kerkbegrip gevolg is. Deur die werkmetode te volg waar die fokus alleen op die gebruik van die woord *ekklēsia* in die Nuwe Testament geplaas word, word daar te veel illegitieme vrae gestel wat nie deur die woord *ekklēsia* beantwoord kan word nie. Daar moet egter gekyk word of die kerksstruktuur soos ons dit vandag in die Hervormde kerk of in die Gereformeerde kerke aantref, in stryd is met die leer van die Nuwe

Testament in sy geheel, of nie. Wat die Hervormde kerkbegrip betref, is ons oortuig dat dit in die lig van die Nuwe-Testamentiese getuienis nie onskriftuurlik is nie. Daarmee word egter nie beweer dat die Hervormde kerk se opvatting net so uit die Nuwe Testament afgelees kan word nie. Net so min as wat dit van die Gereformeerde en die Nederduits Gereformeerde kerke direk uit die Skrif afgelees kan word. 'n Verdere vraag wat ons tog ten slotte wil stel, is of al die gespreksgenote in die TKK eenstemmigheid het oor die *literêre aard* van die inligtingsbron wat ons bestudeer, naamlik die Skrif? Die interpretasie van 'n geskrif staan immers in direkte verband met die vorm daarvan (Vorster 1981: 6, 26).

Sedert die debatte oor die genoemde Nuwe-Testamentiese tekste, is deur al drie die betrokke kerke indringende memoranda oor verskillende aspekte van hul Skrifbeskouing ingehandig. Die diskussie daaroor is nog aan die gang. Soms skep die Hervormde en Nederduits Gereformeerde broeders dalk die indruk dat hulle nie besef dat die ware geloof, die geloof soos die Skrif ons leer, op baie ander maniere bedreig word nie. Andersyds skep sommige Gereformeerde broeders soms die indruk dat hulle dink toegeknypte oë vir sekere resultate van die wetenskaplike Bybelondersoek, is 'n teken van vroomheid en 'n voorwaarde om die ware geloof suiwer te kan bewaar!

Teen dié tyd is dit hopelik duidelik dat die verskille oor Skrifbeskouing en Skrifhantering in die TKK geweldig belangrik is vir die leer en lewe van die kerk en dat alle gespreksgenote gedurig bewus moet bly van die gevaar dat nie net die *ander* gespreksgenoot nie, maar ook "*ek en my mense*" die Skrif ánder dinge of méér dinge kan wil laat sê as wat die teks kan of wil sê (vgl Vorster: 1977).

Literatuurverwysings

- Agenda van Tussenkerklike Kommissie* 10 Augustus 1983, Bylae 2, 1–3.
Algemene Christelike Kerk en Kerk Plaaslik. Memorandum van die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika vir 'n gesprek met die Gereformeerde Kerk oor Algemene Christelike Kerk en die Kerk Plaaslik, 2–3.
FREEMAN, J 1972. *Manners and Customs of the Bible*. Reprinted. Plainfield, New Jersey: Logos International, 383–384.
Handelinge TKK II. Handelinge van die Tussenkerklike Kommissie van die Drie Afrikaanse Susterkerke Deel ii 1977–1981, 46–48, 50–54, 62, 121–124.
Kerkbegrip (a). Memorandum vir samespreking tussen die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika en die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika oor die kerkbegrip, 136
Kerkbegrip (b). Memorandum vir 'n samespreking tussen die Ned Hervormde Kerk van

- Afrika en die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika na aanleiding van 'n "Memorandum vir samespreking tussen die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika en die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika oor die kerkbegrip", 1-6.
- Verhouding ekklesiā localis*. Memorandum in antwoord op dié van die Gereformeerde Kerke getitel "Die verhouding van ekklesiā localis ekklesiā universalis, 1-4.
- VORSTER, WS 1977 *'n Ou Boek in 'n nuwe wêreld – gedagtes rondom die interpretasie van die Nuwe Testament*. Universiteit van Suid-Afrika.
- VORSTER, WS *Wat is 'n evangelie? – die plek van die tekssoort evangelie in die literatuurgeskiedenis*. Pretoria: NG Kerkboekhandel Transvaal, 6, 26.